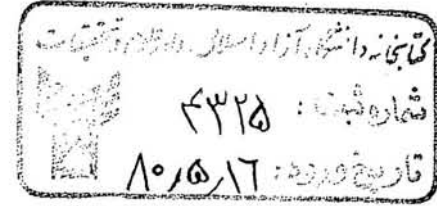

PIR
69

دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات فارسی (M.S)

موضوع

تصحیح و شرح لغات مجموعه گنج شایگان نوشته
میرزا محمد جعفر بروجردی متخلص به (ریاض)

استاد راهنما

دکتر جلیل تجلیل

استاد مشاور

دکتر ناصرالدین شاه حسینی

نگارش

ابوالفضل مردانلو

سال تحصیلی

۱۳۷۹-۱۳۸۰

چکیده

مجموعه‌ای که پیش روی خواننده است، تصحیح شده نسخه‌ای خطی است که در دوره قاجاریه توسط میرزا محمدجعفر بروجردی متخلص به ریاض تحت عنوان «گنج شایگان» به رشته تحریر درآمده است و از آثار ارزشمند ادبی عصر قاجار به شمار می‌رود. این نسخه با راهنمایی استاد ارجمند جناب دکتر جلیل تجلیل برای پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد ادبیات فارسی انتخاب شده است.

میرزا محمدجعفر بروجردی، کتاب را به روش گلستان و با همان سبک «نثر مشکل» نوشته است. این نسخه یک مقدمه و پنج باب در خصوص معارف یزدانی، مراسم جهانبانی، ترک شناعت، برگ قناعت، آداب موافقت و ادای حق مُرافقت دارد.

مؤلف محترم در مقدمه کتاب، ابتدا به شکر خدای بزرگ پرداخته و کمالات حضرت حق را بیان کرده، سپس با بیان عباراتی از قبیل؛ فض خاتم نبوت، صد مسند اصطفاء، از پیامبر بزرگ اسلام حضرت محمد (ص) تمجید و تکریم نموده است و در مقام و منزلت و عظمت حضرت علی (ع)

نیز مطلب ارزشمندی را به رشته تحریر درآورده است.

اشاره شد که نسخه خطی اثر میرزا محمد جعفر بروجردی ۵ باب دارد و هر باب از چند حکایت تشکیل شده که بیشتر جنبه تربیتی و اخلاقی دارند. نسخه مذکور مجموعاً از ۵۷ حکایت تشکیل شده است.

نویسنده، در هر باب، حکایتی را مطابق با موضوع آن باب آورده و در شرح حکایات، از اشعار فارسی، عربی و در برخی موارد آیات قرآنی و به ندرت از احادیث بهره جسته است. نسخه گنج شایگان، مانند گلستان سعدی نثری مُسَجَّع و مشکل دارد و لغات عربی و فارسی مشکل به فراوانی در آن یافت می شود.

نویسنده برای جذاب کردن نثر آثارش از ضرب‌المثل، نادره و حکمت به زبان عربی و فارسی در حکایات خود سود جسته است.

میرزا محمد جعفر بروجردی، اشعار فارسی خود را در قالب قطعه، مثنوی و فرد سروده و غالباً بعد از هر شعر فارسی یک بیت شعر عربی با همان مضمون در زیر آن نوشته است که از برجستگیهای این نسخه خطی بشمار می رود.

در نسخه مذکور صناعات ادبی فراوانی به کار رفته است که در این بخش فقط به دو نوع آن اشاره می شود.

۱- انواع جناس: صید مقصود را دامی تنیده که بدستان ساز و ستان ساز است.

۲- اضافه صفت به موصوف: ظرفای مصر را به دعوت خواسته به نوادر لطایف و صوادر

ظرایف اوقات همی را ندیم.